

Albert Ernő

BALLADA DANCSUJ DÁVIDRÓL

Dancsuj Dávidról 1882-ben a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* (MNGy) III. kötetében ballada jelent meg, amelyet Kriza János tett közzé. Valószínű Háromszéken, de mindenképpen a Székelyföldön gyűjtötte. Ebben a balladában a szökött katona a bodoki erdő között kesereg, bujkál az üldözők elől. Bővebbet nem tudhatunk a ballada szereplőjéről, mert jegyzetet nem fűztek hozzá.

Kanyaró Ferenc 1906-ban újabb változatát ismerteti meg e balladának. Ő viszont bő jegyzetet közölt, azzal a tudattal, hogy ritkaságszámba menő adatokat talált a balladahősről, hisz Háromszéken, Szentivánlaborfalván a lejegyző tanítványa szüleinek szolgálja volt Dancsuj Dávid. Az ekkor közöltek mintegy összegezve a későbbi gyűjteményekben is felhasználták.

Azonban ellentmondások találhatók a balladában énekeltek és a jegyzetben közöltek között. Elsősorban az, hogy a közölt jegyzet szerint a szökött katonáról szóló ének hőse oly „satnya kis ember volt, hogy katona sohasem lehetett”.

Amikor a *Háromszéki népballadák* köteteinek énekeit gyűjtöttük, Bodokon ismét ráakadtunk a ballada néhány változatára, s az akkor lejegyzett kiegészítések szintén ellentmondottak a Kanyaró Ferenc által közölteknek. Feloldására azonban nem találtunk megoldást, hisz Szentivánlaborfalván bárhogy próbáltuk felkutatni a Dancsuj Dávidról fennmaradt emlékeket, nem sikerült.

1992-ben aztán véletlenül előkerültek azok az iratok, amelyek Dancsuj Dávid kilétéről, katonaszkodásáról, szökéséről, elfogatásáról, teteteinek kivizsgálásáról szólnak, s így beigazolódott jogos feltevésünk, hogy mintegy száz éven át tévesen írtak Dancsuj Dávidról és a róla szóló balladáról, amelyhez alapul az a jegyzet szolgált, amelyet Kanyaró Ferenc tett közzé.

Kiderült, hogy más az a Dancsuj Dávid, akiről a ballada szól, s aki Sepsimartonoson született, majd felnöve katona lett, és más az a Dancsuj Dávid, akiről Kanyaró Ferenc írt, és a közlés szerint tán 1896-ban halt meg. Minden reményünk megvan arra, hogy a későbbiekben sikerül bizonyítanunk fenti állításunkat, mintegy ismételt igazolva azt is, hogy a gyűjtés

kiterjesztésével még ma is újabb adatok kerülhetnek elő klasszikus és más balladáinkról, és hogy csak a változatok további szaporításával követhető egy-egy ballada vagy bármely népköltészeti alkotás története, s hogy az újonnan talált adatok gyakran egészen más irányt szabhatnak a kutatás addigi eredményeinek.

A törvényszéki jegyzőkönyvekben nem a folyamatos mindennapi életrend, hanem a feszültség támasztotta ellentétek tömörített közlése található. S a vizsgálat során egy-egy esemény szereplőinek több évtizedes életútja is felszínre kerül. De ezek az iratok őrzik a korabeli nyelvallapotok jellegzetességeit, a szokásokat, utalnak a földművelés fejlettségére, még az öltözködésre, étkezésre, egy-egy közösség embereinek egymáshoz való viszonyára is. Így a ballada szereplőjének bemutatása során jó alkalom kínálkozik arra is, hogy egy háromszéki székely falu közösségének életéből jelentős részeket ismerhessünk meg.

A ballada értékelése

A Magyarság Néprajza című első összefoglaló nagyszabású műben, amely két kiadásban is megjelent, Solymossy Sándor írta a *Ballada* című fejezetet. Ebben történeti fejlődés szerint csoportosította a magyar népballadákat, s külön tárgyalta a II. csoportban a *XVIII. századiak*. *Bujdosó- és haramiaénekek* fejezetcímmel a népballadák egyik részét. Ebben a részben a Dancsuj Dávidról szóló balladát első helyen mutatja be a következő értékeléssel:

„Keserves történetéből csak szívből fakadó panasz maradt meg énektörödékekben. Nincs otthona, áldja szüleit, hogy jó időben éltek, s nem tudják, hogy fiokból mi lett. Szeretné, ha a föld befogadná, s az üldözők rá nem találnának... A költői kép nemzetközi elterjedésű, s nálunk népdalokban is előfordul.”¹ Bár ekkor már két szövege ismert, Solymossy Sándor azt írta, hogy változata nincs.

Amikor Ortutay Gyula 1937-ben a székely népballadákat mutatta be híressé vált külön kötetében, 57 szöveget választott ki, néhány típusból két változatot is. Ha a változatokat leszámítjuk, akkor 54 a közölt különböző típusú balladák száma. Az akkori megítélések szerint tán ezek voltak a legértéke-

¹ SOLYMOSSY Sándor 1943, 100.

sebb székely balladák. A magyar népballadák kiváló szakértője a legszebb székely népballadák közé sorolta a háromszéki népi alkotást, a Dancsuj Dávidról szólót, s a 10. sorszámmal látta el. A szöveget először Kriza János közölte a *Magyar Népköltési Gyűjtemény* III. kötetében a 35. oldalon. Változatként említi a Kanyaró Ferenc közlését.² Megállapítása, hogy a Bach-korszakban német rendőrök üldözése miatt lett hőse népszerűvé. Szövege pedig régi bujdosó ének lehetett, amelyet a tragikus eseményre alkalmaztak, de e változatban a virágénekből „belekerült formula zavarja az egységes stílushatást”.³ Budai György minden balladához, így a Dancsuj Dávidhoz is készített fametszetet, amely érzékelteti, erősíti a ballada hangulatát. Ettől kezdődően a jelentősebb ballada-válogatásokba rendszerint bekerült hol az egyik, hol mindkét változat.

A II. világháború után elsőnek Csanádi Imre és Vargyas Lajos jelentett meg összefoglaló gyűjteményt, amelyben, Dános Erzsébet tanulmányát követően, először kísérelték meg, hogy a magyar népballadának – a könnyebb eligazodásért – típuscímet is adjanak. A *Dancsuj Dávid* című után *Bujdosó ballada* típuscímet írtak.⁴ A kötet jegyzeteiben közlik a Kanyaró-féle változatot is, s a korábbi megjegyzések szerint megállapítják, hogy Dancsuj Dávid román szegénylegény volt, aki a XIX. század közepe táján élhetett Bodok környékén. További közlésük: „Egy-egy ilyenfajta adat azonban nem elég a népköltészetben a keletkezés meghatározására”. Lehetséges, hogy valamely régi bujdosóének alakult át az új eseményhez igazodva.⁵

Alig másfél évtizeddel később újabb ballada-válogatás jelent meg Kríza Ildikó és Ortutay Gyula közös munkájaként, amelynek második kiadása további bővítést jelentette a magyar népballadák válogatott közreadásának.⁶

Ebben a kötetben is az említett két változatát találjuk e balladának.⁷ Kríza Ildikó a jegyzetekben szintén azt írta, hogy régi bujdosó vagy rabének lehetett, s a betyárköltészet hatása is érezhető stílusán, s így eltér a régi „erdélyi rab- és bujdosó-énekek hangjától”.

A magyar népballadák egészét és európai kapcsolataikat felmérő művében Vargyas Lajos szintén külön típusban tárgyalta a Dancsuj Dávid-balladát *A bujdosó* típuscímmel.⁸ Ebben a kötetben mutatóként a Kanyaró Ferenc által közzétett változat található. Vargyas megállapítása: lírai kesergés, közel áll a betyárköltészethez, hangneme pedig a régi bal-

ladák stílusa. Ő is – a korábbi közlés szerint – román szegénylegényről ír, „állítólag” megjegyzéssel. Keletkezési idejét újabb időszakra teszi, amely a régi rabénekek hatása alatt születhetett. Vargyas Lajos a korábbi két változatot kiegészíti az újabban gyűjtött dálnokival.

Legutóbb Faragó József állított össze válogatást a régi magyar népballadákból, amely kötetben 145 szöveget közöl, s ebben ismét a legszebb balladák között található a Dancsuj Dávidról szóló. Típuscíme is változott: *A bolygó katona* lett.

A változatok és a jegyzetek

1. A Dancsuj Dávidról szóló ballada *első változata* 1870-ben a *Fővárosi Lapok*ban jelent meg Kriza János közlésében még két ballada társaságában *Székely népköltészeti töredékek* címen. Kriza János a ballada valós története szempontjából igen fontos megjegyzést fűzött hozzá, amelyet bizonyára a szöveg átadójának közlése nyomán fogalmazott. Azt írta: a balladában megnevezett személy rabló volt, akit a Nyergesen (hegy a Keleti-Kárpátokban, a kászoni részen) agyonlőttek.

Székely népköltészeti töredékek

1. Ballada-töredék

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dancsics* Dávid a felett kesereg,
Nem jó, Dávid, nem jó, neked most itt lenni,
Ha valaki meglát, hová tudsz eltenni?

Ha a fekete föld ketté hasadhatna,
Szegény Dancsics Dávid beléborulhatna,
De a fekete föld ketté nem hasadhat,
Szegény Dancsics Dávid belé nem borulhat.

* *Dancsics Dávid e században élt rabló volt, kit a Nyergesen a plojások lőttek agyon.*

Kriza János⁹

Faragó József a *Fővárosi Lapok* közléseit vizsgálva megállapítja, hogy Kriza János több ballada szövegét először ezen folyóirat hasábjain közölte.¹⁰ Ehhez csupán annyit fűzhetünk hozzá, hogy az 1870-ben közzétett ballada azóta is ismeretlenségben maradt mindmáig, hisz még a legnagyobb balladagyűjteményekből is hiányzott említése.

² KANYARÓ Ferenc 1906, 237.

³ ORTUTAY Gyula – BUDAI György 1937, 285–286.

⁴ CSANÁDI Imre – VARGYAS Lajos 1954, 227, 89. jegyzet.

⁵ Uo., 496–497, 89. jegyzet.

⁶ ORTUTAY Gyula – KRÍZA Ildikó 1968, 562–563, 170–171. jegyzet és 768, 170–171. jegyzet.

⁷ KRIZA János – ORBÁN Balázs – BENEDEK Elek – SEBESI Jób 1882, 35, 20. jegyzet; KANYARÓ Ferenc 1906, 237–239.

⁸ VARGYAS Lajos 1976, 413–414.

⁹ KRIZA János 1870, 140.

¹⁰ FARAGÓ József 1971, 155–156.

2. Magyarázatra szorul a *második közlemény* szövege. Gyulai Pál és Arany László Kriza János özvegyétől 1875 után elkérte a székely népköltési hagyatékot azzal a meg gondolással, hogy a gyakran emlegetett második kötet anyagát a *Magyar Népköltési Gyűjteményben közlétegyék*. A kéziratok között kellett szerepelnie a Dancsuj Dávidról szóló balladának is, másként nem kerülhetett volna az 1882-ben megjelent gyűjtemény III. kötetébe.¹¹ A korábbi közlemény kézírata bizonyára a *Fővárosi Lapok* szerkesztőségében maradt, hisz a kötetben megjelentetett szöveg eltér az előzőtől, de a jegyzetekben semmilyen utalást nem találunk rá, a jegyzetekben csak a Magyar Népköltési Gyűjtemény I. kötetében található motívumra hivatkoznak.

2. Dancsuj Dávid

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dancsuj Dávid a között kesereg,
Nem jó, Dávid, nem jó, sírni, keseregni,
Ha meglát valaki, hova tudsz ellenni?...
Az a fekete föld ketté hasadhatna,
Szegény Dancsuj Dávid belé boru'hatna.
De a fekete föld ketté nem hasadhat,
Szegény Dancsuj Dávid belé nem boru'hat.
„Adjon Isten annak ezernyi ezer jót,
Ki az én bölcsőmet megrendítette vót.
Köszönöm apámnak s az édesanyámnak,
Mert jó fiat nevelt bolygó katonának,
Az ország rabjának.
Mennyi égen csillag, író deák vóna,
Mennyi réten fűszál, mind pennaszár vóna,
Mennyi erdő-lapi, mind papiros vóna,
Veres tenger habja, mind tentalé vóna:
Az én sok bánatom még se' férne rea.”

Kriza János¹²

3. Mintegy negyed század telt el addig, amíg újabb hírt hallhattunk a balladáról. Egy újabb változatot Kanyaró Ferenc kolozsvári tanár tett közzé. Az *Ethnographia* 1906-ban megjelent kötetében közölték.

3. Dancsuj Dávid balladája

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dancsuj Dávid a körül kesereg.
„Nem jó, Dávid, nem jó neked itten járni:
Ha valaki meglát, hová tudsz ellenni?”

„Ha itt nincs nyugalom, akkor merre térjek?
Hogy végre egy biztos helyeckére érjek,

A hol nem kergetnek mindig a zsandárok,
Hol nem kell remegni szüntelen halálom?”

Ha a fekete föld ketté hasadhatna,
Szegény Dancsuj Dávid belé borulhatna.
De a fekete föld ketté nem hasadhat,
Szegény Dancsuj Dávid belé nem borulhat.

„Istenem, Istenem, hol van a kedvesem?
Ki egy biztató szót mondana most nekem.
Azt ígérted, rózsám, szárnyakon jössz hozzám,
De szárnyakon nem tudsz, bár lábakon tudnál”.

„Olyan lettem, rózsám, mint a száraz kóró,
Kit aratás után elhagyott a sarló.
Eljöhetnél, rózsám, látogatásomra:
Én es itt feküszöm holtakkal egy sorba”.*

„Fiam, édes fiam, ne búsulj sorsodon:
Igazítunk neked valahogy dolgozod.
Jere haza immár, és add meg magadat,
Ne fitesse mindig zsandár a nyomodat.”

„Nem megyek, hanem megköszönöm magának,
Édes jó anyámnak, édes jó apámnak,
Hogy jó fiat nevelt császár szolgájának,
Császár szolgájának s az akasztófának.”**

* *A falu temetője közel lehetett a bujdosó katona rejtékéhez.*

** *Értsd: az itt megénekelte balladahős üldözött katona volt, „császár szolgája”, szökött katona a múlt század első felében. Ami nem illik a későbbi közönséges csavargóra, Dancsujra.*¹³

Kanyaró Ferenc

Hogy ki volt Kanyaró Ferenc, aki számos népköltészet-alkotást s közöttük 200-nál több népballadát gyűjtött össze, azt a *Magyar Néprajzi Lexikon*ból nem tudhatjuk meg. Szerencsére Szinnyei József följegyezte életéről és munkásságáról a legfontosabb tudnivalókat. Művéből tudhatjuk, hogy Kolozsváron tanár volt, és „1892-ben egy székelyföldi útja után rendszeresen kezdte gyűjteni tanítványai segélyével népies költészetünk múlt és jelen század termékeit, mely gyűjteményt, néhány érdekes kurucz költeményen kívül, mintegy 100 tréfás dal és gúnyének a század elejéről és 200-nál több népballada tesz nagybecsűvé.”¹⁴

A *Magyar Néprajzi Lexikon*nal ellentétben a *Pallas* és a *Révai Nagy Lexikon*ban külön címmel ismertetik Kanyaró Ferenc életét és munkásságát.

¹¹ KRIZA János – ORBÁN Balázs – BENEDEK Elek – SEBESI Jób 1882, 35, 20.

¹² Uo.

¹³ KANYARÓ Ferenc 1906, 237–239.

¹⁴ SZINNYEI József 1891–1914, V, 939–942.

A ballada bemutatása után Kanyaró Ferenc jegyzetét közölte, amelyben sok részletére kitér a Dancsuj Dávidról szóló balladának. Egyik megállapítása: „Idegen balladák részeiből egyberótt s ennél jóval gyengébb változatát a M. Népköltési Gyűjtemény adta ki a Kriza-hagyatékából (III. 35–36.)”. Dancsuj Dávidról azt közölte a hozzájuttatott adatok alapján, hogy román zsellérszülőktől származott, Bodok–Kálnok környékén születhetett az 1840-es években. Fiatalkori gyilkossága miatt az osztrák csendőrök elfogták.

Amikor szabadult a börtönből, még énekeltek róla, ezért nem maradt szülőfalujában, hanem Szentiván-laborfalvára költözött, s ott napszámos munkából tartotta fenn magát, de gyakran itt is tolvajságba keveredett. A ballada leírója Bedő Ferenc tanuló volt, akinek szüleinél szolgált Dancsuj Dávid. A közlés szerint nem természetes halála 1896-ban következhetett be, hisz azt is megjegyzik, hogy a közlés előtt mintegy tíz évvel távozott az élők sorából. „Satnya kis emberke volt – írta Kanyaró Ferenc – katona sohasem lehetett”. Az ének keletkezéséről azt írták, hogy „Valami száz évvel ezelőtt valamely ismeretlen bujdosó katonára szereztek s valószínűleg akkor is más régebbi balladából.”¹⁵

A jegyzetből kiderül, hogy már Kanyaró Ferenc sem tudta összeegyeztetni mindazt, amit a laborfalvi Dancsuj Dávidról elmondottak, s amit a balladában énekeltek.

4. Amikor már úgy tűnt, hogy a Dancsuj Dávidról szóló ballada a fent említett három, de csak a 2. és 3. ismert változata után teljesen kihalt, azelőtt, mielőtt elterjedhetett volna, újabb szövegét tették közzé. Ezt a változatot Faragó József írta le Dálnokban 1960. február 18-án Bálint Lajosné Szász Juliánna 62 éves asszonytól. Jegyzetet nem fűzött hozzá.

4. *Dáncsuj Dávid*

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid a fölött kesereg.
– Ne keseregj, Dávid, mert nem leszen jódra,
Ha a fekete föld kettéhasadhatna.

Az a fekete föld kettéhasadhatna,
Szegény Dáncsuj Dávid beléborulhatna.

Sír az út előttem, bánkodik az ösvény,
Még az is azt mondja, áldjon meg az Isten.

Áldjon meg az Isten minden javaival,
Mint kertben a rózsát gyöngyharmataival.
Dálnok (Háromszék)¹⁶

Ez a közlés annál is inkább meglepő volt, mert időközben megjelent a *Háromszéki magyar népköltészet* című kötet 1957-ben Konsza Samu, a Székely Mikó Kollégium tanárának gyűjteménye, de abban nem található e ballada változata, pedig a tanulók a megye szinte minden helységében írtak le népköltészeti alkotásokat.

5. Almási Istvánnak és Faragó Józsefnek négy évvel később, 1964. decemberében szintén Dálnokban sikerült újabb változatra bukkanniuk, amelyet 1977-ben tettek közzé Polgár Gergelyné Bálint Juliánna 41 éves asszony énekeként.

5. *Bodok felett van egy*

Bodok felett van egy
Sötét sűrű berek,
Szegény Dancsuj Dávid
Az alatt kesereg.

Ne keseregj, Dávid,
Nem lesz az javadra.
Ha a fekete föld
Végighasadhatna.

Ha a fekete föld
Végighasadhatna,
Szegény Dancsuj Dávid
Beléborulhatna.

Sír az út előttem,
Bánkodik az ösvény,
Még az is azt mondja:
Áldjon meg az Isten.

Áldjon meg az Isten
Minden javaival,
Mint kertben a rózsát
Drága illatokkal.¹⁷

A hetvenes évek elején a *Háromszéki népballadák* kötetben Bodokról és Málnásról egyszerre négy változatát tettük közzé az 1971–1972-es lejegyzésekben. Ismételt bizonyossága ez is annak, hogy gyakran a gyűjtés hiánya okozta egy-egy értékes ballada elveszését vagy hiányos ismeretét.¹⁸

6. Gyűjtési sorrendben a ballada 6. változatát Benedek Józsefné Bartha Ilka 56 éves asszony énekelte 1972-ben Sepsibodokon.

¹⁵ KANYARÓ Ferenc 1906, 238–239.

¹⁶ FARAGÓ József 1965, 305. és 453. jegyzet.

¹⁷ BENCZÉDI Huba 1977, 48–49.

¹⁸ ALBERT Ernő – FARAGÓ József 1973, 162–165; 74–75.

6. *Dáncsuj Dávid*

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid az alatt kesereg.

Nem jó, Dávid, nem jó, hogy te itt keseregsz,
Ha meglát valaki, hova tudsz ellenni?

Ha a fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna.

Hulljatok, levelek, takarjatok engem,
Mert az én édesem mást szeret, nem engem.

Ne keress, kedvesem, mert meg vagyok halva,
Bükkfa-lapival is be vagyok takarva.

Albert Ernő – Faragó József¹⁹

A 7. és a 8. változatot Zalányi Istvánné Kisgyörgy Mária 68 éves asszony énekelte 1971-ben két alkalommal. A második felvételt április 26-án már magnetofonnal készítettük.

7. *Dáncsuj Dávid*

A

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid az alatt kesereg.

– Két út van előttem, melyiken induljak,
Két szép szeretőm van, melyiktől búcsúzzak?

Szökétől búcsúzom, a barna haragszik,
Így hát az én szívem soha meg nem nyugszik.
Hulljatok, levelek, takarjatok engem,
Mer akit szerettem, mást szeret, nem engem.

Bár a fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna
Albert Ernő – Faragó József²⁰

8. *Dáncsuj Dávid*

B

Bodok felett vagyon egy kis sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid az alatt kesereg.

– Nem jó, Dávid, nem jó, neked itt keseregj,*
Ha valaki meglát,** hová tudsz ellenni?
Bár a fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna.

– Két út van előttem, melyiken induljak,
Két szép szeretőm van, melyiktől búcsúzzak?

Szökétől búcsúzom, s a barna haragszik,
Így hát az én szívem soha meg nem nyugszik.

Bár a fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna.

Hulljatok, levelek, takarjatok engem,
Mert az én édesem*** sírva keres engem.

Ne keress, kedvesem, mer meg vagyok halva,
Bükkfa hótt lapival bé vagyok takarva.

* *hogy te úgy keseregj*

** *Ha meglát valaki*

*** *Kedvesem*

Albert Ernő – Faragó József²¹

9. A sorrendben 9. változatot Málnáson Botos István 78 éves korában szintén 1971. április 26-án énekelte.

9. *Dáncsuj Dávid*

A bodoki erdőn van egy sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid az alatt kesereg.
Nem jó, Dávid, nem jó, ha meglát valaki,
Ha meglát valaki, hova tudsz ellenni?
Ha ja fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna.

Két út van előttem, melyiken induljak,
Két szép szeretőm van, melyiktől búcsúzzak?

Szökétől búcsúzom, a barna haragszik,
Így hát az én szívem soha meg nem nyugszik.

Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mer az én kedvesem sírva keres engem.

Ne keress, ne keress,* mer el vagyok rejtve,
Fügefalevéllal el vagyok temetve.

* *Ne keress, édesem²²*

A jegyzetekben összevonva találjuk a négy változattal kapcsolatos közléseket és kiegészítéseket, sőt azon feljegyzést is, amelyet emlékként megőriztek Bodokon Dancsuj Dávidról.

A. és B. 76.

¹⁹ Uo., 162, 74. jegyzet.

²⁰ Uo., 163, 75. A. jegyzet.

²¹ Uo., 163–164, 74, 75. A. és B. jegyzet.

²² Uo., 165, 76.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a fennebb említett énekesek a balladát szüleiktől az 1870-es években tanulhatták. Bodokon sikerült lejegyezni olyan emléket is, amelyet hosszú ideig őriztek még a történetet átélők elmondása alapján. Hosszú Lajos mondta: nagyanyjától hallotta: „egy éjjel bément, s kérte nagymamám apjától a puskaport. S aszonta, ha nem ad, az éjjel a mennybe küdöm, úgy, hogy felgyútsa az épöleteket, met az gyújtogatott es”.

10. Botos Istvánné Mihály Gizella 67 éves is elénekelte 1971. április 26-án a Dancsuj Dávidról szóló balladát. Ez a szöveg kéziratban maradt, először közöljük.

10. *Dáncsuj Dávid*

Bodok felett vagyon ott egy sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid az alatt kesereg.

Nem jó, Dávid, nem jó, mert meglát valaki,
S ha meglát valaki, hova fogsz ellenni?

Ha a fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna.

Két út van előttem, melyiken induljak,
Két szép szeretőm van, melyiktől búcsúzzam?

Szökétől búcsúszom, a barna haragszik,
Így hát az én szívem soha meg nem nyugszik.
Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mer az én édesem sírva keres engem.

Ne keress, ne keress, mer el vagyok rejtve,
Fügefalevéllal el vagyok temetve.

Kézirat

11. Demény Piroska kiváló népzenegyűjtővel 1976. október 17-én újból felkerestük Botos Istvánt Málnáson, s arra kértük, énekelné el a korábban közölt balladát. Kevés változtatással énekelte el, s ez így a 11. szövegváltozat.

11. *Dáncsuj Dávid*

A bodoki erdőn van egy sűrű berek,
Szegény Dáncsuj Dávid az alatt kesereg.

Nem jó, Dávid, nem jó, ha meglát valaki,
Ha meglát valaki, hova tudsz ellenni?

Ha ja fekete föld kétfelé hasadna,
Szegény Dáncsuj Dávid beleborulhatna.

Két út van előttem, melyiken induljak,
Két szép szeretőm van, melyiktől búcsúzzam?

Szökétől búcsúszom, a barna haragszik,
Így hát az én szívem soha meg nem nyugszik.

Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mer az én édesem sírva keres engem.

Ne keress, édesem, mer el vagyok rejtve,
Fügefalevéllal el vagyok temetve.

Kézirat

Botos István ekkor újabb adattal egészítette ki a korábban mondottakat: „Szereteit valaki elszerezte, s bánatába búdosott el”. Azt is elmondotta, hogy „szerette a mulatságot”. A bujdosás helyszínéről pedig azt közölte, hogy a bodoki erdőben tartózkodott „Oltszemen belől, ott a likba, a magaslattal szembe. Ott, ott történt a... S ott meg is halt”.

Dancsuj Dávidról az énekek és a jegyzetek szerint Mit tudhatunk meg Dancsuj Dávidról a följegyzett szövegek- és a kiegészítő jegyzetekből? Az előbb felsorolt 11 változat jelölésekor csak a sorszámot, jegyzetek esetében az idézett mű adatait közöljük, zárójelben.

1. Az esemény színhelye Bodok (1–11.).

2. Dancsuj Dávid Bodokon, Kálnokon vagy környékén született (3.).

3. A XIX. században élt, 1870 előtt (1.). Azon századnak 40-es éveiben született (3.); Ezernyolcszáz, ezernyolcszázhusztól harmincig, ilyenforma.²³

4. Román zsellér volt (3.), Bedő Ferenc apjának napszámosa (3.); már fiatalon gyilkossá lett (3.); rabló volt; betyár volt.²⁴

5. Szökött katona, császár szolgája (3.); az erdőn bújkált (1–11.); satnya emberke, katona nem lehetett (3.).

6. Káromló, fenyegető, követelőző: „ha nem ad, az éjenn a mennybe küdöm”. „Jesztegette őket, hogy meggyújtsa”.²⁵

7. „kérte a nagymamám apjától a puskaport”²⁶

8. Keresik a zsandárok, elfogják. „A Bach-korszak német rendőreinek üldözése tette a nép előtt rokonszenvenné.”²⁷

9. Lehetett neki társa is.²⁸

10. Az 1880-as években szabadult a börtönből (3.); kiszabadulása után is lopott (3.).

²³ ALBERT Ernő – FARAGÓ József 1973, 522.

²⁴ Uo.

²⁵ Uo.

²⁶ Uo.

²⁷ ORTUTAY Gyula – BUDAI György 1937, 286.

²⁸ ALBERT Ernő – FARAGÓ József 1973, 521, 74–76. jegyzet.

11. A Nyergesen lötték agyon 1870 előtt (1.); körülbelül 1896-ban halhatott meg (3.).

12. Valamely székely barátja megénekelte az eseményt (3.).

13. Az ének az 1800-as évek elején elszökött katonáról szól, amelyet Dancsuj Dávidra alkalmaztak, nem illik rá (3.).

14. Régi balladák, bujdosó énekek szövegét használták fel: Mennyi égen csillag, íródeák volna; Sír az út előttem; Hulljatok, levelek; Két út van előttem.

15. Eltér az erdélyi rab- és bujdosó-énekek hangjától.

16. Kedveséről is énekelnek; ő erőst szerelmes volt a fejrénpbe (11.).

17. A betyárköltészet hatását mutatja.

18. Típuscím: Bujdosó-balladák; A bujdosó; A bolygó katona.

19. Elterjedés: Erdély, közelebbi helymeghatározás nélkül.

20. A legkorábbi följegyzés 1882, de megjelent már 1870-ben.

21. Néhány ember tudta az éneket.

22. Nem énekeltek gyakran, de lakodalomban is meghallgatták.

23. Nincs elég adat a keletkezés meghatározására.²⁹

A jegyzőkönyv

1992-ben a Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltárban találtuk meg azt a periratcsomót, amely tartalmazza a Dancsuj Dávid és társai perét. Bár ezekből az iratokból sok adatot ki tudtunk választani Dancsuj Dávid kilétéről, életének néhány jelentős eseményéről, mégsem tekinthetjük lezártnak a Dancsuj Dávidról szóló kutatást, mert elő kell kerülnie annak a periratnak is, amelyet a katonai törvényszéken készítettek, ugyanis a sepsiszentgyörgyi törvényszék, tekintettel arra, hogy Dancsuj Dávid szökött katona volt, az ügy tárgyalását hozzájuk utalta át. Ekkor olyan iratok is a katonai törvényszék tulajdonába kerültek, amelyek perdöntőek lehetnek a még vitatott kérdésekben.

A következőkben egyrészt a Szentgyörgyön maradt periratokban található adatokkal megerősítjük az eddigi helytálló megállapításokat, másrészt módosítjuk vagy elvetjük azokat, amelyek csupán feltételezések voltak, de adatokkal később sem lehetett bizonyítani. Így a jegyzőkönyv mindenképpen jelentős lépésekkel vezet közelebb a balladával kapcsolatos ellentmondások, téves adatok és következtetések tisztázásához.

Az esemény színhelye

A ballada mind a 11 változatában már az első szakaszban szerepel Bodok, más helységnév nem is fordul elő egyetlen szövegben sem. Itt éltek Dancsuj Dávid szülei, testvére, rokonai is, itt volt szolgálégy, innen vitték katonának, utolsó elszökésekor is ide tért vissza, s ekkor itt élt mintegy két hónapig, itt támadt rá több emberre. Egyesek szerint a falu melletti erdőben bujkált, s éjjelre a településre érve hol mulatott, hol fosztogatott. Bodokon fogták el a falu lakói közül néhányan, és adták át először a helyi, majd ők a megyei hatóságoknak. Kihallgatását is Bodokon kezdték meg, majd Sepsiszentgyörgyre szállították. Segítői is bodokiak voltak, akiket hosszú ideig vizsgálati fogságban tartottak, majd megbüntettek.

Születési hely és idő

Kanyaró Ferenc azt írta: „oláh zsellér szülőktől Erdővidéken (!), Bodok–Kálnok környékén született a múlt század 40-es éveiben”. Ehhez csupán annyit kell közölnünk, hogy Erdővidék Sepsiszentgyörgytől nyugatra fekvő külön tájegység, amelynek nem volt része sem Bodok, sem Kálnok, hanem az említett két helység Sepsiszentgyörgytől 8–10 km-re található az Olt völgyében.

Egyes megállapítások szerint Dancsuj Dávid 1840–1850 közötti időszakban szülehetett.³⁰

Hosszú ideig nem sikerült tisztázni a születési idejét. Több falu anyakönyvében kerestük Dancsuj Dávid nevét, de megnyugtató választ nem sikerült találnunk. Először a szentivánlaborfalvi nyomon indultunk el. Az anyakönyvek Uzonban találhatóak. A „Matricula morților din anul 1813” [A halottak nyilvántartása 1813-tól] kötetben³¹ az 56. lapon ez található: „1896. Junie 22/23 David Danciu zileriu [napszámos] în Laborfeleu [Laborfalva] ord. [ordinerie]”, vagyis természetes halállal halt meg. Azt is megjegyezték, hogy nem gondozta senki. Élt 49 évet, 4 hónapot és 27 napot. Ezek szerint 1847-ben szülehetett. Kanyaró Ferenc közleménye erre a Dancsuj Dávidra vonatkozik, hisz mind az elhalálozás időpontja, mind a feltételezett születési év talal az itt említett adatokkal.³²

Még sok Dancsuj szerepel az uzoni, lisznyói görög katolikus anyakönyvekben.

A Dancsujok egy másik ága az Olt völgyében, Bodok környékén található. Itt a református egyház anyakönyvébe jegyezték be nevüket. Amikor Dancsuj Dávidot a „Tekintetes Elegyes Kinyomozó Bizottság” elé állították, arra a kérdésre, hogy „Hová való vagy Hány esztendő mitsoda vallásu...?” azt válaszolta:

²⁹ CSANÁDI Imre – VARGYAS Lajos 1954, 496–497, 89. jegyzet.

³⁰ KRIZA János 1870, 140.

³¹ SÁLvt F. 105. – 3. 56.

³² KANYARÓ Ferenc 1906, 238.

„Vagyok születésemre nézve Sepsi Martonosi 21 esztendő Református”.

Az anyakönyvekben nem lehetett rátalálni a Martonoson születettek bejegyzésére. Végül kiderült, hogy ugyanazon anyakönyvbe vezették a Fotoson, Martonoson, Étfalván születetteket. Itt található a születéskor bejegyzettek között Dancsuj Dávid neve is. A fenti vallomás szerint 1816-ban kellett születnie, azonban az említett anyakönyvben az 1814-ben születettek között található neve: „Dancsuj Dávid Colonusnak Feleségétől – N. N. Született fiát Dávidot Kereszteltem 4^a X^{bri}s [december]”. Bár általában közölték a szülőanya nevét is, egyes esetekben csak N. N.-el jelölték. Későbbiekből kiderült, hogy édesanyját Szilágyi Rebekának hívták.³³

Anyakönyvi bejegyzések, jegyzőkönyvi utalások alapján megállapítható, hogy a Dancsuj család az 1800-as évek elején Bodokon élt, az 1814–1816 közötti időszakban Martonoson tartózkodott, majd ismét Bodokra költözött, de amikor Dancsuj Dávid megszökött a katonaságtól, akkor édesapja Zágomban lakott, ő Bodokon nővérénél, Máriánál szállt meg, akinek a férje Kovács László volt.

Szolgaság és katonaság

Dancsuj Dávid szülei, a rokonok is szegény emberek voltak, jobbágyokban éltek. Ez lehetett az oka, hogy fiukat egészen korán szolgának adták, de nehezen tudott beilleszkedni a hétköznapi kiszolgáltatottságba. Azt vallotta bírái előtt, hogy „azért adott asszonyom ételt, mert félt tőlem”. Később a katonák között találjuk.

A jegyzőkönyvből nem derül ki, hogy Dancsuj Dávid milyen körülmények között került a katonák közé. Az azonban ismeretes, hogy a Székelyföldön a határőri szolgálat mellett a Habsburg Birodalom katonai állományának feltöltésére minden évben verbuváltak, vagy fogták kötéllel az újabb katonákat. Az utánpótlás többnyire a jobbágyokból és szolgalegényekből került ki. Egyik feltevés szerint Dancsuj Dávidot is mint szolgalegényt esetleg a bírójának ajánlatára vihették el katonának. Ekkor már elterjedt volt a sorshúzás útján való toborzás is. Ilyenkor igyekeztek megszabadulni azokról a legényektől, akik nem tudtak beilleszkedni a falu mindennapi életébe. Egyes vidékeken „1807-től pedig sorshúzással töltötték be a falvakra kiszabott létszámkeretet, ami szintén sok visszaélésre adott alkalmat. A falu vagy a megye vezetői ilyenkor igyekeztek megszabadulni az elégedetlen napszamosoktól, a hangadó szolgalegényektől, a *faluroszáktól*”.³⁴

³³ SÁLvt F. 105. – 68/1. 12.

³⁴ KÜLLŐS Imola 1988, 15.

³⁵ SÁLvt F. 28. – 2/841. 62.

Feltételezhetjük, hogy Dancsuj Dávidot is valamely előjáró javaslatára, esetleg nem látható módon előkészítve, sorshúzás útján vihették katonának, ugyanis többször nyilvánította: „A katonasághoz kedvem nem volt”. A jegyzőkönyvből nem derül ki, mikor sorozták be.³⁵

Először a Brassóban székelő „Báró Vagnand Ezredében” katonáskodott, de mihelyt alkalom kínálkozott, megszökött. Dancsuj Dávid azt vallotta, hogy már többször büntették szökés miatt. Az első elszökéskor 18 éves volt. Azt közölte bíráival: „Egyszer ezelőtt öt esztendővel fogtak el azért, hogy Brassóból a Mts Báró Vagnant Regimentyiből el Szöktem, fogtak volt el Bikfalván, s azért büntetést szenvedtem 300 Legény között Nyotzori vessző futást”.³⁶

Hiába volt az első elszökést követő szigorú, nagy testi fájdalmat okozó büntetés, a katonaságtól való iszonyodás arra készítette, hogy másodszor is elszökjék, vállalva az elfogatás következményét, amelyről jól tudta, hogy az előzőnél súlyosabb büntetést-szenvedést von maga után, hisz a testi büntetést követően az első alkalommal még hat évi továbbszolgálattal is büntették.

A következő megszökésére az előzőhöz képest mintegy 3–4 év múlva került sor: „Másodszor voltam fogva azért, hogy most a Tavaszszal esztendeje el mult ugyan a Mts Báró Vagnant Regimentyiből el szöktem, azért Büntetést szenvedtem 300 Legény között Tízszeri vessző futást”.³⁷ Dancsuj Dávid vallomásában nem tért ki arra, hogy a vesszőzés után még milyen büntetéssel sújtották, de az akkori katonai törvények szerint örökös katonai szolgálattal kellett büntetniük.³⁸

Dancsuj Dávid harmadszor is elszökött a katonaságtól, mégpedig „Arad városából ugyan a nemes ezredtől... egyenesen jöttem Bodokra”. Bodokon sógoránál, Kovács Lászlónál, illetve nővérénél, Máriánál tartózkodott, de legtöbbször az istállóban vagy az erdőn töltötte a napot.

Moldvába szökés terve és elfogatása

Dancsuj Dávidot Bodokra érkezése után nem sokára már keresték a katonák. Ezért is az volt a szándéka, hogy csak kevés ideig maradjon a faluban, majd társával, a csíki András Ferencsel együtt, aki szintén katonaszökevény volt, végleg Moldvába távozzon. A Bodokon töltött időre azért volt szükségük, hogy valamely pénzt gyűjtsenek össze, egyrészt az útra, másrészt későbbi életük megalapozáshoz. Zágoni látogatásáról közölte: „Jártunk Zágomban az Édes Apámnál Dancsuj Dávidnál s ő két ketskét Zágomban Lovas katoná Albu

³⁶ Uo., 21.

³⁷ Uo.

³⁸ KÜLLŐS Imola 1988, 15.

Andrisnak el adván azon pénzből adott nekem 3 Rfokot az utra mivel Oláh országba akartam menni”.³⁹

Dancsuj Dávid iránt a faluban is rokonszenvet éreztek, s arra biztatták, hogy igyekezzék eltávozni onnan: a jegyző, Henter Imre, érkezése után nem sokkal meglátogatta nővérénél, s azt tanácsolta, hogy igyekezzék minél hamarabb eltávozni a faluból. Hasonló módon mások is gyakran biztatták eltávozásra.

A törvényes előírásokat áthágó ember soha nem lehet nyugodt. Állandóan azon gondolatok között kell élnie, hogy bármikor elfoghatják. Még inkább rettegés, nyugtalanság, félelem között él az, aki katonaságtól szökött el.

Dancsuj Dávid elérkezettnek látta az időt a végleges távozásra. Utolsó ténykedésének szánta, hogy a falu molnárától eltulajdonítja a fegyvereket és a pénzt. Este meglátogatták a molnárt, a puskáit elvették, majd még egy-két helyen megfordultak, elsősorban azért, hogy puskaport találjanak, majd újból visszatértek a malomba. Veres Andrásné Költze Mária azon éjszakáról így vallott: „A puskákat megnezegették és elmentek, én azután a Molnár Legénnyel egy darabig ültem fen az után le feküdtem s hajnal felé Hoszszu Jantsi az Ajtora jött s kéredzett bé én mondtam a Legénynek hogy ereszsze bé talán lisztért küldötte valaki az az Ajtot megnyitván akkor Hoszszu Jantsi félre állott, tsak hamar érkezett utánna Dancsuj Dávid, tóstént megtámadta a Legényt s befutott a Házba az Ajtot bé tevéen az Ágy lábához meg huzta magát én erre sikoltozni kezdtem s férjemet igyekeztem fel költeni, kiis fel kelvén az ablakhoz ment akkor Dancsuj Dávid a Puskát Kétszer Tszerszentette de nem sülvén bé a végivel fejbe döfte éppen a szeménél úgy hogy az Ajtohoz Tántorodott, ekkor Dancsuj Dávid került a más Ablakhoz ott is a puskáját több rendbe el cszerszentette de nem sült bé Ajtora került a férjemet az ajton ki huzták s ott az udvaron vertek, s ezzel Dancsuj Dávid a házba bé jött mondtotta Molnárné gyujts gyertyát... ez ugyan nem tréfa én a gyertyát nem tudom meg gyujtani hanem te gyujtsd meg ő meg gyujtotta s kérddete hogy hol a pénzed engemet térdre álltván én mutattam, hogy abba a Ládába”.⁴⁰

Folytathatjuk tovább Dancsuj Dávid valóságával, ugyanis András Ferencsel együtt kezdték a pénzt keresni, miután bejutottak a molnár lakásába. András Ferenc „azzal a ládához futott és földhöz vágta a fedele le esett a Pénzt belőle ki véve a Tarisnyába tette és a más puskát is kezéhez vette az ajton ezzel kiindultunk. Két ember érkezvén egyiket ismertem Prov. Szavuj Andrásnak a másik úgy gondolom Kádár István az ajtó között megtámadtak és

meg fogni igyekeztek de Serényebb levén társam ő el szaladot és magamis Szabadulást kívánván oltalmaztam magamot azért kaptam a rajtam valo verést az elvet Pénzt ekor a tarisnyámból ki vették és a Molnárnak vissza atták”.⁴¹

Az elfogás további részletét a molnár legényétől, Veres Andrástól tudhatjuk meg: „az eszterhajon le ereszkedtem s a faluba bé futottam hír adni a faluból Kováts Andrással tsak hamar vissza mentem, András Ferit az udvaron künn találtam s rea egy fejszével egy néhányat ütöttem úgy hogy két rendben is elesett s ezzel a Házba bé mentem. Hát Dancsuj Dávid velem jó szembe s megfutamodott s amint egy kerten keresztül szökött a karoba a Guba meg akadott s ekkor a fejszével fejbe meg üttem erre meg gyengült én is a kerten keresztül menvén velem szembe jött mejbe meg fogott s ott addig taszigáldotunk mig egy bokorra ketten le estünk ekkor Szávuj András oda jött ő egy néhányat ütött Dávidra én es fel szabadulván Dancsuj Dávid vele szembe ment azt mondván nem esmerlek... én ekkor a fejszével fejbe úgy ütöttem hogy a patakba bele esett. S ott meg holt ezzel vissza mentem Bátyámat az udvarrol a Házba bé vittem ki már nem is szuszogott az alatt Dancsuj Dávidhoz ki mentem hogy meg nezem hogy vallyon meg holte s a mint hozzá nyultam a fél kezemmel fel szökött és egy vas villával hozám ütött és a vas villát fél kezemmel meg fogvan akkor meg fogtuk a Házba bé vittük s ott meg kötöztük”.⁴²

A hosszan tartó tárgyalás során számos vádlottat hallgattak ki, akik valamilyen módon kapcsolatba kerültek Dancsuj Dáviddal és társával. Egyeseket azért idézték törvényszék elé, mert segítették a katonaszökevényt, másokat azért, mert hozzáuk is el látogatott, esetleg kényszerítette adakozásra. Végül arra hivatkozva, hogy „mivel a fogház jelenleg oly tömve van rabokkal, hogy abban... az ezen jegyző Könyvben fel vett Személyek bé tetetek szinte lehetetlen az olyanokat kik kezességén elbotsáthatók el botsáttani”. 11^a Dec. 837.⁴³ A Dancsuj Dávidról szóló ítélet mindmáig nem ismeretes, csupán annyit tudhattunk meg, hogy ügyét a katonai törvényszékre utálták át, mivel szökött katona volt.

A periratok tanúsága szerint Dancsuj Dávid szolgaként nem akart élni, mert tudta, többre termett, más életre vágyott, mint amit a szolgaság vagy a katonaság kínált, s ezért szembefordult mindkét életformával, s az sodorta örökös bujdosásba, a szülőföld elhagyására. A véletlen folytán ez a terve sem sikerült – ennek eredményeként tette tragédiához vezetett. Pedig lehetett volna jó gazda, jó szervező, más körülmények között hasznára lehetett volna környezetének.

³⁹ SÁLvt F. 28. – 2/841. 23.

⁴⁰ Uo., 34.

⁴¹ Uo., 62.

⁴² Uo., 35.

⁴³ Uo., 74.

Amikor a faluban elfogták, s halálhíre is megérkezett, akkor valamely körülmények között az őt kedvelő emberek énekelni kezdtek bujdosásáról, amely hosszú ideig csak szűk keretek között volt is-

meretes, de bővebb keresés során, akár másfélszáz év után is újabb változatokra lehetett bukkanni, bizonyoságul annak, hogy falukon napjainkban is őriznek egészen régi hagyományokat.

Albert Ernő - Sfântu Gheorghe, Benedek Elek 8, Bl. 4A/9, RO-520067

Irodalom

ALBERT Ernő – FARAGÓ József

1973 *Háromszéki népballadák*, Bukarest.

BENCZÉDI Huba

1999 *Auz valea cum răsună – Két hegy között felsütött a holdvilág. Kovászna megyei népdalok*, Sfântu Gheorghe–Sepsiszentgyörgy.

CSANÁDI Imre – VARGYAS Lajos

1954 *Repülj, páva, repülj*, Budapest.

FARAGÓ József

1965 *Jávorfá-muzsika*, Bukarest.

1971 Kriza János és a Vadrózsák, in: Antal Árpád – Faragó József – Szabó T. Attila: *Kriza János*, Kolozsvár.

KANYARÓ Ferenc

1906 Székely balladák, *Ethnographia*, XVII, 232–242.

KRIZA János

1999 Székely népköltészeti töredékek, *Fővárosi Lapok*, VII, 33, (február 15.) 140.

KRIZA János – ORBÁN Balázs – BENEDEK Elek – SEBESI Jób

1999 Székelyföldi gyűjtés, *Magyar Népköltési Gyűjtemény*, III, Budapest.

KÜLLŐS Imola

1988 *Betyárok könyve*, Budapest.

ORTUTAI Gyula – BUDAI György

1937 *Székely népballadák*, Budapest.

ORTUTAY Gyula – KRÍZA Ildikó

1999 *Magyar népballadák*, Budapest, 562–563:170–171; és 768:170–171. jegyzet

SOLYMOSSY Sándor

1999 Ballada, *A Magyarság Néprajza*, III, Budapest. (Első kiadása 1935.)

SZINNYEI József

1891–1914 *Magyar írók élete és munkái*, I–XIV, Budapest.

VARGYAS Lajos

1999 *A magyar népballada és Európa*, I–II, Budapest.

Balada lui Dávid Dancsuj

(Rezumat)

Balada lui Dávid Dancsuj a fost publicată în 1882, de János Kriza, în urma culegerilor sale folclorice din Trei Scaune. În această baladă soldatul dezertat se ascunde necăjit în pădurea Bodoc. În 1992 s-au găsit documente privind personajul real Dávid Dancsuj. Datele referitoare (la timpul petrecut de acesta în armată, la dezertarea și capturarea sa, la cercetarea sa penală) au verificat ipoteza autorului lucrării privind nașterea baladei. Confruntarea proceselor verbale istorice cu variantele baladei lui Dávid Dancsuj dovedesc că și azi pot apărea date noi privind baladele clasice și numai analiza variantelor face posibilă urmărirea nașterii operelor folclorice.

Ballad about Dávid Dancsuj

(Abstract)

A ballad about Dávid Dancsuj appeared in 1882, brought out by János Kriza, probably on the grounds of his data collections from Háromszék (Three Chairs, today Covasna county). In this ballad the runaway soldier moans in the forest from Bodoc, and is hiding from his chasers. In 1992, the documents revealed Dávid Dancsuj's real personality. The data referring to his soldiering, his escape, the capture and the investigation justified the author's assumption about the birth of this ballad. The author built his analysis upon the found courthouse minutes and the different versions of the ballad, thus proving, that through collection of new data about classical and other kind of ballads, and only with propagation of new versions the story of a ballad or any kind of folk poetry, can be followed and the new data often sets different direction to the results of the previous research.